

NARODNI
DOM
MARIBOR

KONCERTNA
POSLOVALNICA

Orkestrski cikel 2018/2019

4. abonmajski koncert

Dvorana Union, Maribor, 28. marec 2019 ob 19.30

MADŽARSKI NARODNI FILHARMONIČNI ORKESTER

ZSOLT HAMAR, dirigent
CHRISTOPHER PARK, klavir

VELEPOSLANIŠTVO MADŽARSKE V LJUBLJANI

S prijazno pomočjo Veleposlaništva Madžarske.

SPORED

Peter Iljič Čajkovski (1840–1893)

Orkestrska suita št. 4, op. 61, »Mozartiana«

I. Gigue

II. Menuet

III. Preghiera

IV. Tema z variacijami

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791)

Koncert za klavir in orkester št. 25 v C-duru, KV. 503

I. Allegro maestoso

II. Andante

III. Allegretto

Peter Iljič Čajkovski

Simfonija št. 6 v h-molu, op. 74, »Patetična«

I. Adagio - Allegro non troppo

II. Allegro con grazia

III. Allegro molto vivace

IV. Finale: Adagio lamentoso

Glasbo **Petra Iljiča Čajkovskega** danes razumemo kot najbolj tipičen izraz romantične duševnosti, zaznamovane z močnimi čustvi in njihovimi nestabilnimi nihanji. Zato se zdi toliko bolj presenetljivo, da je bil Čajkovskemu največji skladateljski vzornik vsaj navidezno bolj apolinično umirjen Wolfgang Amadeus Mozart, kateremu se je Čajkovski priklonil z več svojimi deli. Poleg *Rokokojskih variacij za violončelo in orkester* lahko na ta način razumemo tudi skladateljstvo *4. orkestrsko suito*, imenovano »Mozartiana«. Nastala je leta 1887, ko je skladatelj veliko potoval, zunanjo vzpodbudo pa je predstavljalo obhajanje stoletnice prve izvedbe Mozartove opere *Don Giovanni*. Čajkovski je sicer napisal štiri orkestrske suite, ki jih je razumel kot nekakšen oddih od bolj strogega simfoničnega ustvarjanja – ni čutil potrebe po oblikovanju materiala v smislu, da bi omo-gočal razvijanje, kontrastiranje in obdelavo, temveč se je lahko prepustil lahkotnejšim žanrom in spevnosti melodične invencije. *4. suito* si je zamislil kot zaporedje orkestracij Mozartovih skladb – Čajkovski je orkestral Mozartov *Žigo KV. 574*, *Menuet KV. 355*, zadnjo variacijo na vižo »Unser dummer Pöbel meint« KV. 455 in motet *Ave verum corpus*. Kljub velikemu občudovanju do Mozarta – Čajkovski ga je imenoval »Kristus glasbe« – pa se obdelave vendarle jasno odklikajo od klasicistične enostavnosti in prinašajo širšo paleto barv, gradacij in menjav razpoloženj. Delo Čajkovskega pač ni zgolj vaja v orkestraciji.

Wolfgang Amadeus Mozart je domači Salzburg zapustil v prepričanju, da bo na cesarskem Dunaju požel zaslužen slavo in si s tem priboril tudi dovolj materialnih sredstev za ugodno bivanje. Sprva je bil mladi skladatelj še sorazmerno uspešen, toda po premieri opere *Figarova svatba* so se začele težave, povezane predvsem

s skladateljevimi estetskimi premiki. Ni bil namreč več pripravljen zgolj izpolnjevati obstoječih form, temveč je začel z njimi eksperimentirati, pri čemer ga ni veliko zanimal odziv občinstva. Takšno veselje do preizkušanja novih poti je značilno tudi za *Koncert za klavir in orkester št. 25*. Po ohlajenem zanimanju na Dunaju se je Mozart odločil srečo poiskati v Londonu, a težke finančne razmere so mu napovedano potovanje preprečile, preživetje pa si je moral zagotoviti z abonmajskim koncertom, na katerem je predstavil svoj novi, *25. klavirski koncert*. Kljub novostim in dolžini je koncert doživel lep sprejem pri občinstvu in je bil v času skladateljevega življenja tudi še večkrat izveden, med drugim ga je igral tudi mladi Beethoven.

Koncert se prične s tematskim materialom, ki črpa iz razloženega akorda. Material je torej izrazito konvencionalen, neizstopajoč in nima prave melodične vrednosti. Zaradi tega našo pozornost usmerja bolj v njegovo obdelavo, izpeljevanje, kjer se Mozart izkaže kot mojster naslojevanja in nizanja izrazitih formalnih blokov, ki harmonsko in izrazno temeljijo na presenetljivih obratih iz C-dura v c-mol. V koncertu je Mozart tako postopoma opravil premik od forme, v kateri velja glavna pozornost pianistu, njegovim virtuoznim akrobacijam in pevnemu izpostavljanju melodij, k bolj simfonično zasnovanemu koncertu, kjer sta oba protagonista – orkester in solist – zaposlena z razvijanjem in raznolikim osvetljevanjem navidez nepomembnega materiala.

Nastanek, pomen in vsebina zadnje simfonije **Petra Iljiča Čajkovskega** so zaviti in mitične skrivnosti. Te je sprožila predvsem temno pobarvana vsebina simfonije v povezavi s smrtjo skladatelja, ki je umrl le devet dni po krstni izvedbi dela v Sankt Peterburgu. Prav smrt je sprožila ugibanja o tem, da gre morda za skladateljev

lastni rekviem, ki mu je sledil nekakšen nenavaden samomor – skladatelj naj bi kmalu po krstni izvedbi kljub opozorilom, da razsaja v mestu kolera, popil kozarec neprekuhane vode in zares zbolel ter kmalu umrl. Takšna »prostovoljna« odločitev naj bi bila po drugi domnevi povezana s skladateljevo homoseksualnostjo. Tako naj bi prav v času nastajanja simfonije pokazal skoraj preveč zanimanja za nečaka vojvode Stenbock-Thurmorja. Vojvoda se je v pismu pritožil carju in državnemu tožilcu Nikolaju Borisoviču Jakobju, ki je bil skladatelj kolega na pravni fakulteti. Če bi ta zgodba prišla na dan, bi za skladatelja lahko pomenila odvzem vseh državljan-skih pravic in izgon v Sibirijo. Jakobi je bil prepričan, da takšen škandal ne bi škodil zgolj Čajkovskemu, temveč celotni pravni fakulteti, zato naj bi sklical nekakšno »sodišče časti«, ki se ga je udeležilo osem sošolcev, vključno s Čajkovskim. Sklenili so, da si mora skladatelj vzeti življenje. Po tej verziji zgodbe naj bi mit o neprekuhani vodi in koleri zgolj prikrival resnico, saj naj bi skladatelj skrivoma zaužil strup.

Kljub izredno skrivnostnim, temnim in mitološkim zavojem zgodbe pa se zdita impulzivno ravnanje in visok občutek za čast povsem v skladu z preobčutljivo skladateljevo osebnostjo, ki jo je le še dodatno obremenjevalo takratno močno družbeno zavračanje homoseksualnosti. Tako lahko razumemo skladateljeva številna nihanja v razpoloženju, depresije, kot tudi prenagljene odločitve za poroko. Nekaj takšnih življenjskih stisk gotovo odmeva tudi v simfoniji, ki nosi dovolj povedno ime – »Patetična«. Toda tudi poimenovanje je zavito v tančice mita – danes ima izrazit pomen, sprva pa ni bilo tako. Idejo za naslov naj bi dal skladateljev brat Modest, v ruščini namreč beseda »patetičen« pomeni predvsem strasten, čustven s priokusom trpljenja, zato bi lahko naslov brali kot čustveno trpljenje, kar zveni zelo avtobiografsko.

V tem pogledu lahko razumemo tudi skladateljevo odločitev, da ne razkrije vsebinskega programa svoje simfonije, ki jo je sprva želel poimenovati celo kot »Programsko simfonijo«. Poleg naslova naše dojemanje usmerja tudi forma dela, ki je posebna predvsem v tem pogledu, da je skladatelj zamenjal običajni vrstni red stavkov v simfoniji. Tako je koračnico, ki bi s svojo pompoznostjo morala zasedati mesto sklepnega stavka kot nekakšna krona, postavil na tretje mesto in simfonijo zaključil s počasnim stavkom, ki se končuje s počasnim zamiranjem zlovešče ponavljajoče se ritmične figure v nizkih kontrabasih.

Podobno zateglo, s počasnim uvodom, se simfonija tudi začena – v uvodnih nastopih fagota je mogoče razpoznati osnovno atmosfero simfonije. Prva tema prvega stavka je predstavljena mimobežno, medtem ko se zdi druga kot nekakšen otok spevne in strastne melodioznosti, ki nežno ponikne v solu klarineta. Zato je toliko bolj presenetljiva izpeljava, v kateri skladatelj doseže največjo izraznost, pravo emocionalno divjanje, ki se ob koncu reprize razlomi v obupno kričanje pozavn in umre v koralu pihal. Z drugim stavkom smo bližje elegancnosti baletne glasbe – stavek utripa kot valček. Čeprav je skladatelj izbral petčetrinski takt, se v sredinski del prikradejo tudi bolj temni toni. Tretji stavek, koračnica, je domišljen kot enosmerno stopnjevanje h grandioznemu koncu, a tudi tokrat ne gre brez shrlljivih podtonov – prepoznamo jih lahko v virtuoznih lestvicah tik pred koncem, torej v izpraznjeni virtuozni gesti, oropani prave vsebine. Po bombastičnem koncu sledi zadnji stavek, v celoti usmerjen v počasno odmiranje, zamiranje, končevanje. Odločitev poslušalca je, ali napeto potovanje simfonije razume kot ganljivo glasbeno zgodbo ali kot nekakšno skladateljevo osebno izkaznico.

Gregor Pompe

MADŽARSKI NARODNI FILHARMONIČNI ORKESTER

Madžarski narodni filharmonični orkester je že več kot devetdeset let eden vodilnih madžarskih simfoničnih orkestrrov. V bogati zgodovini so ga vodili imenitni dirigenti, kot so János Ferencsik in Kobayashi Ken-Ichiro, katerega je leta 1997 na mestu glasbenega direktorja nasledil izjemni Zoltán Kocsis. V slabih dveh desetletjih pod Kocsisevim vodstvom je orkester doživel preporod. Uveljavil se je kot eden najboljših izvajalcev del Béle Bartóka ter s posnetki *Bartók New Series* osvojil številna priznanja doma in po svetu. Orkester izvaja tako klasična dela železnega repertoarja kot tudi številne druge pomembne, vendar v preteklosti redko izvajane skladbe, ki pogosto zahtevajo veliko in zmogljivo izvajalsko telo. Pomembno se angažira pri predstavitvi novih del madžarskih skladateljev in prireja priljubljene komorno-glasbene koncerte ter dogodke za mlade.

Z orkestrom so nastopili svetovno znani solisti in dirigenti, podpira pa tudi mlade glasbenike, ki so šele stopili na pot mednarodne glasbene kariere. V zadnjih letih so madžarski narodni filharmonični nastopili na najbolj uglednih svetovnih prizoriščih in festivalih, denimo v newyorški dvorani Avery Fisher, dvorani Suntory v Tokiu, v birminghamski Simfonični dvorani, v Megaronu v

Atenah, bruseljskem Centru Bozar, na Enescujevem festivalu v Bukarešti, Beethovnovem v Bogoti ter na festivalih v Colmarju in na Kanarskih otokih. Orkester je tako v zadnjih dveh desetletjih nastopil v približno 40 državah sveta.

Zsolt Hamar je prevzel vodstvo orkestra leta 2017.

ZSOLT HAMAR

Zsolt Hamar je glasbeni direktor Madžarskega narodnega filharmoničnega orkestra, prejemnik ugledne nagrade Franza Liszta, častnega križa reda zaslug Madžarske in nagrade za zaslužne umetnike.

Hamar je glasbeno izobraževanje pričel kot pianist, nato je študiral kompozicijo na Konservatoriju Béle Bartóka in je diplomiral na Akademiji Franza Liszta v Budimpešti. Dirigentsko kariero je pričel kot prejemnik druge nagrade in zmagovalec po izboru občinstva na mednarodnem dirigentskem tekmovanju madžarske televizije. Nagrade je osvojil še na drugih dirigentskih tekmovanjih, denimo na tekmovanju Cadaqués, na tekmovanju portugalskega radia in na tekmovanju Antonia Pedrottija v Trentu. Leta 1997 je sprejel vabilo za mesto prvega stalnega dirigenta Madžarskega narodnega filharmoničnega orkestra. Leta 1998 je bil asistent Lorinu Maazelu na Salzburškem festivalu. Med letoma 2000 in 2009 je bil glasbeni direktor Panonskega filharmoničnega orkestra iz mesta Pécs in prvi stalni gostujoči dirigent Orkestra Padove in Benečije. Med letoma 2012 in 2016 je deloval kot generalni glasbeni direktor Hessiškega državnega gledališča v Wiesbadnu. Ob tem je dirigiral praktično vsem madžarskim orkestrom in je reden gost številnih orkestrom ter koncertnih dvoran v Evropi, na Japonskem in v ZDA.

CHRISTOPHER PARK

Žirija tekmovanja Leonarda Bernsteina pri Festivalu Schleswig-Holstein je leta 2014 opisala Christopherja Parka kot »pianista, ki prevzame s svojim fascinantnim tehničnim mojstrstvom, presenetljivo glasbeno zrelostjo in posebno intenzivnim izvajalskim slogom«. Tako se je Park postavil ob bok izjemnim glasbenikom, kot so Lang Lang, Lisa Batiashvili ali Martin Grubinger, slavnim prejemnikom te nagrade.

Glasbenik nemško-korejskih korenin, ki izhaja iz Bamberga, je nastopil s številnimi pomembnimi zasedbami, denimo z Dunajskimi simfoniki, Frankfurtskim in Severnonemškim radijskim orkestrom, Simfoničnim orkestrom Zahodnonemškega radia, Nemškim simfoničnim orkestrom iz Berlina, Würtemberškim komornim orkestrom iz Heilbronna, Španskim narodnim orkestrom, Angleškim komornim orkestrom, Münchenskim simfoničnim orkestrom in seveda z Bamberškimi simfoniki. Pri tem je sodeloval z dirigenti, kot so Christoph Eschenbach, Paavo Järvi, Sebastian Weigle, Jukka-Pekka Saraste in Dimitrij Kitajenko. Nastopil je tudi v Aziji, Ameriki in na Novi Zelandiji ter igral na uglednih festivalih, kot so Festival Ravinia, Luzern, Klavirski festival Ruhr, Festival Mecklenburg-Predpomorjanska in Rheingau. Bil je izbran za »Vzhajajočo zvezdo« zveze Echo in je tako nastopil v številnih vodilnih evropskih dvoranah.

Ob solistični karieri se Park predano posveča tudi komornemu muziciranju, na primer s Kvartetom Küchl, Avi Avitalom, Leticio Moreno, Kvartetom Pavel Haas in drugimi. Sodeloval je tudi na več projektih z znamenitim koreografom Johnom Neumeierjem. Njegove kreacije na posnetkih za založbi Deutsche Gramophon in Oehm Classics prav tako žanjejo uspehe pri kritikih.

NAPOVEDUJEMO IN VABIMO

LUBOMYR MELNYK, klavir

22. april 2019 ob 20.30,
Viteška dvorana,
Pokrajinski muzej Maribor
Koncert cikla Jazz
v Narodnem domu in za izven

DANSKI KOMORNI ORKESTER ĀDÁM FISCHER, dirigent

16. maj 2019 ob 19.30, dvorana Union, Maribor
5. koncert Orkestrskega cikla in za izven

Sporod: Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven

IRENA GRAFENAUER, flavta

MATE BEKAVAC, klarinet, **MAIREAD HICKEY**, violina,
BOŽENA ANGELOVA, violina, **GEA PANTNER**, viola,
JAKA STADLER, violončelo, **JOŠT LAMPRET**, kontrabas,
PER RUNDBERG, klavir, **KLAUS JÄCKLE**, kitara

23. april 2019 ob 19.30, dvorana Union, Maribor
5. koncert Komornega cikla in za izven

Sporod:

Sapa ljubezni in čarovnija izdiha.

C. Debussy, G. Bizet, J. S. Bach, A. Lourie, O. Messiaen,

W. A. Mozart, M. Krečič, E. Schulhoff, A. Roussel,

*C. M. von Weber, O. Golijov, izbrana poezija in priredbe
ljudske glasbe ...*

◀ NARODNI DOM MARIBOR ▶

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor

Uradne ure: delavniki od 9.00 do 16.00, v sredo od 9.00 do 17.00,

v soboto od 9.00 do 12.00 ter uro pred prireditvijo. **Dvorana Union:** uro pred prireditvijo.

☎ (02) 229 40 11, 229 40 50, 031 479 000, 040 744 122

✉ vstopnice@nd-mb.si; **spletni nakup vstopnic:** <http://nd-mb.kupikarto.si/>

📘 www.facebook.com/narodni.dom.maribor 📺 www.nd-mb.si

VEČER
RADIO CITY
maribor24.si

Naklada: 500 kosov, brezplačen izvod.